

Esperança per al planeta

Les dades negatives i positives es barregen en 'L'Estat del Món 1997', l'informe del Worldwatch Institute que el centre Unesco de Catalunya ha publicat en català. Cinc anys després de la Conferència de Rio, es compensa el balanç negatiu amb l'esperança.

"Cinc anys després de la històrica conferència de les Nacions Unides sobre medi ambient i desenvolupament de Rio de Janeiro, el món no ha assolit ni de bon tros el seu objectiu central: una economia mundial ecològicament sostenible". Aquesta és la primera frase del primer capítol del llibre *L'Estat del Món 1997*, que acaba de sortir en català gairebé coincidint amb la versió original anglesa. Novament el Centre Unesco de Catalunya, amb la col·laboració de la Fundació Caixa de Sabadell, ha permès que ens arribi en català l'obra que es publica en vint-i-set llengües.

Els judicis del Worldwatch Institute, la fundació privada que des de fa més d'una vintena d'anys elabora aquest informe i alguns més, no són gaire optimistes: aquests darrers cinc anys la població humana ha crescut 450 milions, les emissions anuals de diòxid de carboni (principal contribuent a l'efecte hivernacle) han arribat a un nou cim, han anat minvant les reserves biològiques de la Terra, s'han degradat o esclarissat àmplies zones de boscos antics...

Però, malgrat tot això, de l'obra, també se'n poden extreure moltes coses positives. El primer dels nou capítols és dedicat a analitzar el llegat de Rio. Tot i els judicis inicials, l'autor Christopher Flavin, també hi destaca que en aquests cinc anys la comunitat internacional ha començat a acceptar la idea de desenvolupament sostenible i a utilitzar-la per canviar la prioritat dels organismes i els programes

ambientals, si bé pocs governs han adoptat els canvis per a iniciar el camí. També hi ha hagut acords específics i nous convenis o noves aplicacions dels antics.

La lenta resposta als greus problemes ambientals pot explicar-se, segons Flavin, perquè el progrés més ràpid es dona en qüestions identificades fa dècades, com ara la contaminació de l'aire i de l'aigua. Per això, temes denunciats

titivat que en conjunt aporten. El que tenen de curiós aquests vuit països és que, agafats de dos en dos per a certes magnituds, sempre superen, i de vegades molt àmpliament, la tercera part del total mundial. Així, la Xina i l'Índia tenen més d'un terç de la població mundial i això mateix passa amb els PIB dels EUA i del Japó sumats. I encara es poden compondre més parelles: Estats Units i la Xina (proporció d'emissions de diòxid de carboni), Rússia i el Brasil (proporció de zona boscosa del món) i la Xina i el Brasil (proporció d'espècies vegetals en floració).

Dintre l'A-8, els Estats Units han perdut un cert lideratge ambiental, Alemanya ha adoptat alguns dels criteris més estrictes i el Japó ha assolit uns resultats impressionants, si bé la seva negativa de protegir les balenes i de reduir la importació de fusta tropical són jutjades negativament. Rússia, immersa en el caos polític, econòmic i social, prou feina té com per ocupar-se de problemes ecològics.

Pel que fa als quatre països restants, com molts dels que podem anomenar en desenvolupament, han fet avenços importants. El Brasil ha reeixit a frenar la deforestació de l'Amazònia, l'Índia promou amb força les energies renovables i la Xina ha elaborat un pla ambiental ambiciós, per bé que el seu pas accelerat al capitalisme més consumista no ofereixi gaire bones perspectives.

Aquestes dades i judicis obliguen a no plantejar les perspectives d'una forma tan pessimista com és ha-

Les mesures preses en problemes com el forat d'ozó permeten de pensar que es pot obligar a canviar actituds dels governs.

més recentment no han trobat les respostes adients. També hi ha àmbits en què es "progressa enrere", com ara en el percentatge del PIB dedicat a ajudar els països pobres o en els problemes de l'aigua potable i les malalties infeccioses.

El capítol de Flavin ens parla del grup, batejat amb el nom d'A-8, que reuneix vuit països significatius en el camp ambiental. Es tracta dels Estats Units, Rússia, Japó, Alemanya, la Xina, l'Índia, Indonèsia i el Brasil, que han estat triats pel Worldwatch per la representa-

bitual. Tanmateix, molts problemes s'agregen i les desigualtats continuen obrint grans esquerdes entre països. Quan parlem de la superpoblació no podem ignorar que un nouat dels Estats Units exigeix més del doble de cereals i deu vegades més de petroli, i que genera molta més contaminació, que no pas un nen nascut al Brasil o a Indonèsia. Per això, els 2,6 milions de persones amb què s'incrementa la població nord-americana cada any exerceixen més pressió sobre el món que no pas els 17 milions que neixen anualment a l'Índia. D'una altra banda, avui el 20% de la població mundial més rica té 60 vegades més ingressos que no el 20% de població més pobre (el 1960 la proporció "només" era de 30 vegades). L'informe aborda també temes com l'escassetat d'aliments, la conservació de les terres de conreu, les malalties cròniques als països en desenvolupament, els efectes ecològics del canvi climàtic, una nova visió de la seguretat mundial, el problema de les subvencions, els serveis de la natura i l'experiència de l'ozó.

Pel que fa a la valoració dels serveis de la natura, el capítol escrit per Janet N. Abramovitz ens recorda les diverses funcions dels sistemes naturals: producció de primeres matèries, pol·linització, control biològic de plantes i malalties, proveïment i regulació de l'aigua, creació i manteniment del sòl, regulació del clima, etc. Per als qui només fan cas d'allò que és directament quantificable en diners, el capítol recorda el valor amagat de diversos integrants dels ecosistemes. Així, un 80% de les 1.330 espècies conreades al món —incloses fruites, llegums i espècies— són pol·linitzades per animals en llibertat. Això significa que la desaparició o minva de població d'algunes espècies poden afectar molt negativament alguns conreus, amb l'impacte consegüent en l'economia i la salut. I molts d'aquests pol·linitzadors —que no són només insectes— necessiten ecosistemes diversos per reproduir-se, per trobar-hi aliment o com a destí o terra de pas en les seves migracions anuals.

L'autora també descriu un nou

indicador. En oposició al PIB, que només té en compte les transaccions econòmiques, sense distingir si augmenten el benestar o el fan minvar, un grup anomenat Redefining Progress ha proposat l'indicador de Progrés Genuí (IPG). Aquest té en compte les consideracions positives per a la llar i el treball comunitari i resta l'exhauriment de l'hàbitat natural, els costos de la contaminació, la distribució de la renda, la delinqüència, etc. Un gràfic mostra que el PIB del planeta continua augmentant quan l'IPG va baixant des dels anys 70.

En el darrer capítol, Hilary F. French exposa la història exemplar del forat d'ozó. El 1974 es van fer conèixer els primers estudis científics sobre el paper dels CFC (clorofluorcarburs) en la destrucció de la capa d'ozó. Va costar molt d'arribar als acords sobre l'eliminació d'aquests compostos. Durant aquests anys, moltes empreses i governs varen intentar de desprestigiar els treballs científics sobre els CFC, però finalment les proves varen forçar a prendre mesures. Els costos econòmics suposats dels

canvis tecnològics van ser menors i, sens dubte, per sota del perjudici que hauria significat no fer res.

Això és una prova que les batalles ambientals no són perdudes, encara que impliquin sectors poderosos i que requereixin una transformació tecnològica. I que els països que no estan disposats a actuar al final han de fer-ho. Entre 1988 i 1991 les exportacions xineses de frigorífics van disminuir un 58%, perquè utilitzaven CFC. Això va obligar el govern xinès a reglamentar la fabricació d'aparells sense CFC i a fer una transició encara més ràpida que no la indicada per l'acord internacional.

Aplicat a alguns altres problemes ambientals, l'exemple de l'ozó permet de pensar que hom pot obligar els grans grups i els governs a prendre mesures. També demostra que les tecnologies alternatives a les que causen danys a l'entorn i a la salut no han pas de significar un gran cost econòmic. La història de l'ozó ofereix, malgrat els judicis pessimistes del principi, un missatge d'esperança.

Xavier Duran

'L'estat del món 1997' analitza els resultats de la cimera de Rio de 1992.

La comunitat internacional, en els últims cinc anys, ha començat a acceptar la idea de desenvolupament sostenible.